

УДК : 37.014.5

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-94-1-171-181>

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЕКСТРАПОЛЯЦІЇ В СИСТЕМУ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Д. В. Матіюк

ORCID 0000-0002-1169-2896

У статті висвітлено актуальність дослідження розвитку формальної, неформальної, інформальної освіти, що є основними формами навчання впродовж життя. Обґрунтовано необхідність впровадження неформальної освіти, що є, на наш погляд, перспективним для удосконалення української системи освіти в умовах розширення демократичних засад суспільства та інтеграції в європейський та світовий освітній простір. Визначено мету статті, яка полягає у виокремленні перспективних напрямів екстраполяції в систему неформальної освіти України на основі досвіду Німеччини. Вивчення, узагальнення та систематизація автентичних джерел, авторами яких є німецькі науковці, дозволило виокремити види неформального навчання, а саме «спонтанне», «реактивне» та «цілеспрямоване».

Здійснено аналіз досвіду реалізації ідей неформальної освіти на прикладі німецького культурного центру Гете-інститут. У статті схарактеризовано особливості реалізації проєктів «Вчимося навчати німецької» (нім. «Deutsch Lehren Lernen»), «Дитячий цифровий університет» (нім. «Digitale Kinderuni»), «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni»), «Предметно-мовне інтегроване навчання» (англ. «Content and Language Integrated Learning»).

У процесі дослідження проєкту «Вчимося навчати німецької» здійснено аналіз організації підвищення кваліфікації вчителів німецької мови як іноземної, визначено особливості програми курсу, її зміст, представлено можливості її реалізації в он-лайн, очному та «мішаному» (англ. «blended learning») форматах. Представлено досвід створення та функціонування проєктів «Дитячий цифровий університет» та «Німецький цифровий підлітковий університет», проаналізовано зміст їх діяльності, інноваційні форми та методи навчання.

На основі дослідження виявлено перспективні напрями екстраполяції з урахуванням можливостей української системи освіти.

Ключові слова: форми освіти, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, освіта впродовж життя, гейміфікація, диференціація, предметно-мовне інтегроване навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. На сьогоднішній день освіта є критичним чинником у сферах зайнятості й соціального забезпечення суспільства, його економічного зростання та конкурентоспроможності. З огляду на це, Європейська комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи, які існували до 2006 р., в єдину «Програму навчання впродовж життя» (англ. «Lifelong Learning Programme»). Формальна, неформальна та інформальна освіта стали основними формами неперервної освіти (Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика, 2010).

Про вищезазначені форми здобуття освіти зазначено в статті 8 Закону України «Про освіту». У цьому державному документі дається визначення формальній, неформальній, інформальній освіті. Формальна освіта забезпечує досягнення здобувачів на основі визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою. Здобувачі неформальної освіти працюють за освітніми програмами, проте за результатами навчання не передбачено присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій, але можуть присвоюватись професійні та/або часткові освітні кваліфікації.

Інформальна освіта є самоосвітою та передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям (Закон України про освіту, 2017).

Наразі ми знаходимося на етапі становлення правил визнання результатів, здобутих у процесі означених форм освіти. Особлива увага громадськості прикута до неформального навчання, оскільки поглиблення демократизації всіх ланок освіти дає право доступу та вибору форм її здобуття. Саме тому ми звертаємося до передового досвіду Німеччини з метою вивчення, аналізу та впровадження неформальної освіти в український освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема становлення та розвитку неформальної освіти привертає увагу вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, Л. Корчагіна (2008) наголошує на важливості врахування всіх трьох форм здобуття освіти – не лише формальної, а й неформальної та інформальної освіти в процесі формування освітньої

політики в Україні. В свою чергу, О. Шапран (2013) виокремлює шляхи реалізації компетентнісного підходу в системі неперервної освіти та визначає чинники реалізації освіти впродовж життя, а саме «вертикальну інтеграцію» та «горизонтальну інтеграцію». «Вертикальна інтеграція» включає в себе наступність ступенів формальної освіти, а «горизонтальна інтеграція» – співвідношення неформальної освіти з формальною освітою. Г. Нестеренко та О. Тишкова (2011) розглядають формальне, неформальне та інформальне навчання як структурні компоненти освіти впродовж життя та виокремлюють характерні ознаки кожного з вищезазначених типів навчання за такими ознаками, як: ініціатор навчання на рівні суспільства та організації, його тривалість і мета, наявність регулюючих нормативних документів та документів, що підтверджують результати навчання. Слід зазначити, що ці науковці аналізують можливості використання соціальних мереж у формальній та неформальній освіті.

Враховуючи той факт, що основи неперервної освіти були закладені в Німеччині (інститут неперервної освіти ЮНЕСКО в м. Гамбург), учені цієї країни зробили значний внесок у розбудову теоретичного підґрунтя для становлення неформальної освіти світового рівня.

Так, зокрема, М. Керрес (M. Kerres), Т. Хьолтерхоф (T. Hölterhof), М. Рем (M. Rehm) досліджували навчання впродовж життя в контексті соціальних медіа, а саме можливості формального та неформального навчання. Автори відзначають важливу роль мережі Інтернет в освітньому процесі не лише як заміну традиційного простору для «очного» (англ. «face-to-face») навчання, але й вбачають можливості у їх поєднанні та розширенні. Виходячи з цього, розглядаються перспективи «соціального навчання» (нім. «soziales Lernen»), тобто навчання у співпраці з іншими, з урахуванням формальних та неформальних навчальних пропозицій. Окрім того, науковці розробляють механізми успішності навчання у формальних, неформальних та напівформальних освітніх установах на основі теоретичних міркувань та численних практичних прикладах; виділяють таку форму формального навчання з використанням соціальних медіа, як додаткове використання цифрових навчальних матеріалів («скрипт»), цифрове спілкування віч-на-віч, реалізацію навчальних заходів виключно через мережу Інтернет. При цьому використовуються такі методи, як інструкційне чи експозиційне викладання, інтерактивна бесіда в класі, модеровані проблемні робочі групи самоорганізованих навчальних спільнот. «Системи управління навчанням» (англ. «Learning-Management-Systeme») можуть підтримувати процес та організацію навчання. Діяльність на цих платформах часто обмежується наданням різного роду матеріалів. При цьому у програмі значна увага приділяється

«взаємооцінюванню» (англ. «peer-feedback») та навчальним спільнотам (Kerres, Hölterhof, & Rehm, 2017).

Окрім того, німецький науковець М. Ераут (M. Eraut) досліджує можливості неформального навчання на робочому місці та підкреслює його важливу роль в організації якісної професійної підготовки. На думку автора, на відміну від традиційних заходів, неформальне навчання є більш гнучким, що дає учасникам не тільки самостійно навчатися, а й обирати тематику відповідно до їхнього професійного середовища. Науковець виокремлює три різні види неформального навчання, а саме «спонтанне»¹ (нім. «implizites»), тобто довільне, яке протікає без впливу зовнішніх дій і причин, «реактивне» (нім. «reaktives») та «цілеспрямоване» (нім. «deliberatives»). «Спонтанне» навчання відбувається постійно та неусвідомлено. «Реактивне» навчання передбачає те, що людина усвідомлює процес навчання, проте це відбувається мимовільно поза контекстом, під час виконання інших робочих дій. «Цілеспрямоване» навчання відрізняється від двох попередніх видів тим, що людина чітко усвідомлює мету навчання та шляхи її реалізації (Eraut, 2004).

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Проаналізовані дослідження носять теоретичний та узагальнювальний характер. Разом з тим, важливим є дослідити практичне впровадження неформальної освіти в Німеччині та проаналізувати перспективний досвід провідних інституцій з метою його адаптації до освітніх умов України.

В зв'язку з цим, **метою статті** є виокремлення перспективних напрямів екстраполяції в систему неформальної освіти України на основі досвіду Німеччини.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Громадяни Німеччини беруть активну участь у міжнародних глобальних проєктах з неформальної освіти. Разом з тим, ця країна на міжнародному рівні пропонує власні інноваційні проєкти, що сприяють розвитку неформальної неперервної освіти впродовж життя.

У процесі дослідження проведено аналіз досвіду неформальної освіти, започаткованого в Німеччині на базі німецького культурного центру Гете-інститут (нім. «Goethe-Institut») та впровадженого в багатьох країнах світу: «Вчимося навчати німецької» (нім. «Deutsch Lehren Lernen») (Deutsch Lehren Lernen, 2020), «Дитячий цифровий університет» (нім.

---

¹ Тут та далі переклад автора.

«Digitale Kinderuni») (Digitale Kinderuni, 2020), «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni») (Deutsche Digitale JuniorUni, 2020), «Предметно-мовне інтегроване навчання» (англ. «Content and Language Integrated Learning» («CLIL»)) (Warum CLIL, 2020).

Проект «Вчимося навчати німецької» передбачає підготовку та підвищення кваліфікації вчителів німецької мови як іноземної, які працюють у початковій, середній освіті або у сфері освіти для дорослих. У 2020 р. програма отримала винагороду «Відзнака за дистанційне навчання» (нім. «Studienpreis DistanzE-Learning») в категорії «Навчальна пропозиція 2020 року» (нім. «Studienangebot des Jahres 2020») (Deutsch Lehren Lernen, 2020). Цінним для освітнього досвіду України є розробка програм курсу. Його зміст охоплює матеріали для самоосвіти. Вони представлені як підручник та навчальна програма на платформі «Moodle» (відеозаписи уроків, інтерактивні завдання на навчальній програмі, глосарій ключових термінів та понять, приклади вирішення навчальних ситуацій та педагогічних проблем). Для учасників проекту це дає можливість удосконалювати свої знання за підручником або навчатись за дистанційною формою навчання. Окрім того, використовується і «мішана форма навчання» (англ. «blended-learning»), що поєднує елементи очного та дистанційного навчання. Важливо звернути увагу на зміст програми, що складається з 12 тематичних блоків, присвячених таким актуальним питанням: DLL 1: «Компетенція викладача та дизайн уроку» (нім. «Lehrkompetenz und Unterrichtsgestaltung»), DLL 2: «Як вивчають німецьку мову як іноземну?» (нім. «Wie lernt man die Fremdsprache Deutsch?»), DLL 3: «Німецька мова як іноземна» (нім. «Deutsch als fremde Sprache»), DLL 4: «Завдання, вправи, співпраця» (нім. «Aufgaben, Übungen, Interaktion»), DLL 5: «Навчальні матеріали та медіа» (нім. «Lernmaterialien und Medien»), DLL 6: «Навчальні вимоги та планування заняття» (нім. «Curriculare Vorgaben und Unterrichtsplanung»), DLL 7: «Як перевіряти, тестувати та оцінювати» (нім. «Prüfen, Testen, Evaluieren»), DLL 8: «Німецька мова як іноземна для дітей» (нім. «Deutsch als Fremdsprache für Kinder»), DLL 9: «Викладання з використанням цифрових медіа» (нім. «Unterrichten mit digitalen Medien»), DLL 10: «Німецька мова як іноземна для молоді» (нім. «Deutsch als Fremdsprache für Jugendliche»), DLL 15: «Алфабетизація (Грамотність) для дорослих» (нім. «Alphabetisierung für Erwachsene»), DLL 16: «Мовна освіта в усіх навчальних дисциплінах» (нім. «Sprachbildung in allen Fächern»).

Аналізуючи зміст цієї програми, варто зазначити, що вона є надзвичайно актуальною для сучасної освіти в інформаційному глобалізованому просторі. Програма забезпечує «практично-орієнтоване»

(нім. «praxisorientiert») навчання, націлене на потреби учасників процесу. Важливо зазначити, що дистанційна форма навчання або формат «мішаного навчання» дає можливості полікультурного обміну, що сприяє інтернаціоналізації освіти. Після завершення курсу учасники, за умови повного його проходження, отримують сертифікат, що визнається на світовому рівні. Заслужує на увагу активна міжнародна співпраця Гете-інституту з університетами різних країн світу та впровадження тематичних блоків курсу в навчальні програми з дидактики та методики (наразі проєкт охоплює понад 40 університетських кооперацій на основі двосторонніх та тристоронніх угод Гете-інституту, «Університету Фрідріха Шиллера Єни» та інших університетів світу) (Deutsch Lehren Lernen, 2020).

Ще одним інноваційним проєктом Гете-інституту є «Дитячий цифровий університет» (нім. «Digitale Kinderuni»). Варто відзначити, що дитячі університети організовані при багатьох німецьких університетах і є їх підрозділами. Там навчаються діти від 8 до 12 років. Такими підрозділами керують провідні професори цих університетів.

Система навчання в «Дитячому цифровому університеті» базується на одному з найуспішніших методів сучасної дидактики, а саме «гейміфікації» (нім. «Gamification»). У ході дослідження нами було окреслено особливості діяльності такого «Дитячого цифрового університету»:

По-перше, «Дитячий цифровий університет» функціонує як звичайний «академічний університет». Діти мають змогу пройти курс навчання на трьох факультетах, а саме: «Людина» (нім. «Mensch»), «Природа» (нім. «Natur»), «Техніка» (нім. «Technik»). Програма навчання на кожному з них включає 10 лекцій та інтерактивні завдання до них.

По-друге, освітній процес в «Дитячому цифровому університеті» здійснюється ігровими методами навчання. Зокрема, вигадливий «професор Ейнштейн» (нім. «Professor Einstein»), його розумна помічниця «Софі Шлау» (нім. «Sophie Schlau») та шановний «робот JOWO» (нім. «Roboter JOWO») пояснюють дітям складні наукові явища зрозумілим та ігровим способом. Більш того, дітям не потрібно виконувати великі за обсягом домашні завдання та складати іспити.

По-третє, в процесі розв'язання цих незвичайних завдань, які виходять за межі шкільної програми, молодий «студент» отримує мотивуючі відзнаки, що допомагають йому в університетському кар'єрному зростанні. Наприклад, дитина має змогу закінчити університет у статусі «професора» (нім. «Professor»), перед цим здобувши ступені бакалавра (нім. «Bachelor»), магістра (нім. «Magister») та доктора наук (нім. «Doktor der Wissenschaften») (Digitale Kinderuni, 2020).

Організація навчання в «Дитячому цифровому університеті» у цифровому форматі дає змогу зробити його повністю відкритим для цільової аудиторії та долучитись до процесів інтернаціоналізації та глобалізації, що дає можливість викликати та підтримати інтерес до науки у якомога більшої кількості дітей.

Окрім того, навчання в «Дитячому цифровому університеті» дає змогу дітям опанувати інструменти роботи з сучасними засобами масової інформації та дозволяє сформуванню навички «медіаграмотності» (нім. «Mediakompetenz») (Digitale Kinderuni, 2020).

В «Дитячому цифровому університеті» здійснюється диференційований підхід до навчання. Сучасна дидактика показала, що вивчення іноземної мови є цікавішим та простішим, якщо навчатись не з використанням підручників, а за допомогою «Предметно-мовного інтегрованого навчання» (англ. «Content and Language Integrated Learning») (Warum CLIL, 2020). Таким чином, навчальний процес в «Дитячому цифровому університеті» сприяє популяризації та успішному вивченню німецької мови.

Логічним продовженням «Дитячого цифрового університету» є проєкт Гете-інституту «Німецький цифровий підлітковий університет» (нім. «Deutsche Digitale Junioruni»). Це освітній проєкт для шкільної молоді у віці від 12 до 14 років. В «Німецькому цифровому підлітковому університеті» школярі вищезазначеної вікової категорії мають змогу навчатися на таких факультетах: «Робототехніка» (нім. «Robotik»), «Космос» (нім. «Raumfahrt»), «Природознавство» (нім. «Naturforschung»), «Енергетика» (нім. «Energie»), «Сталий розвиток» (нім. «Nachhaltigkeit») та знаходити відповіді на цікаві питання, вивчаючи при цьому німецьку мову. Он-лайн платформа «Німецького цифрового підліткового університету» є безкоштовною для користувачів та загальнодоступною, що дає змогу підліткам навчатись у вільний час, перебуваючи вдома. На цій платформі передбачено надання доступу батькам, які хочуть допомогти дітям краще засвоїти навчальний матеріал.

Вчителі також можуть користуватись цією он-лайн платформою, використовуючи сучасні дидактичні матеріали, попередньо зареєструвавшись. Ці матеріали можуть бути використані під час їх уроків (Deutsche Digitale JuniorUni, 2020). У процесі викладання рекомендується використовувати методіку «Предметно-мовне інтегроване навчання» як логічне продовження звичних форм та методів, що використовувались в «Дитячому цифровому університеті».

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі проаналізованого досвіду впровадження моделі неформальної

освіти в Німеччині, зокрема міжнародних проектів Гете-інституту, вважаємо доцільним екстраполювати ідеї організації форм навчання та впровадження змісту, методів, засобів з урахуванням можливостей української системи освіти. Зокрема, створення при університетах підрозділів для навчання дітей та підлітків, які б сприяли їх інтелектуальному розвитку, викликали пізнавальний інтерес, розширювали їх кругозір. Ця форма організації навчання потребує розробки відповідних програм, які б відповідали інтересам, потребам дітей та підлітків, з урахуванням їх вікових особливостей. Окрім того, перспективним напрямом екстраполяції могло б бути введення в навчальний процес предметів, які б відображали прагнення дитини пізнавати світ з урахуванням умов стрімкого розвитку інформаційного глобалізованого суспільства.

Потребують впровадження в освітній простір України інноваційні методи та засоби навчання, зокрема на основі підходів гейміфікації, диференціації та предметно-мовного інтегрованого навчання.

На наш погляд, перспективним є подальше вивчення та впровадження інноваційних методів навчання в рамках моделі неформальної освіти. Не менш перспективним є дослідження надбань Німеччини з розвитку інформальної освіти.

Література

1. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, 2010. URL: https://niss.gov.ua/articles/252_ (дата звернення: 03.01.2020).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.01.2020).
3. Корчагіна Л. М. Навчання впродовж життя як пріоритетний напрямок модернізації управління освітою в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2008. № 3. С. 326-331.
4. Шапран О. І. Реалізація компетентнісного підходу в системі неперервної освіти. 2013. № 28. С. 319-324.
5. Нестеренко Г. О., Тишкова О. В. Сучасні соціальні мережі як інструмент неформальної освіти. 2011. Вип. № 49. С. 451-458.
6. Kerres M., Hölterhof T., Rehm M. Lebenslanges Lernen im Kontext sozialer Medien: Chancen für formelles und informelles Lernen. In: Münk D., Walter M. (Eds). *Lebenslanges Lernen im sozialstrukturellen Wandel*. Springer VS, Wiesbaden, 2017. 25 s.
7. Eraut M. Informal learning in the workplace. *Studies in Continuing Education*. 2004. № 26 (2). P. 247-273.
8. Deutsch Lehren Lernen Матеріали сайту Goethe Institut. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/unt/for/dll.html> (дата звернення: 03.01.2020).

9. Digitale Kinderuni. Матеріали сайту Goethe Institut. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/kin/kin/ueb.html> (дата звернення: 03.01.2020).
10. Deutsche Digitale JuniorUni. Матеріали сайту Goethe Institut. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/jun.html> (дата звернення: 03.01.2020).
11. Warum CLIL? Матеріали сайту Goethe Institut. URL: <https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/clg.html#:~:text=CLIL%20ist%20die%20Abk%C3%BCrzung%20von%20Content%20and%20Language%20Integrated%20Learning> (дата звернення: 03.01.2020).

References

1. Osvita protiahom zhyttia: svitovy dosvid i ukrainska praktyka [Lifelong education: world experience and Ukrainian practice] (2010). *Analitichna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/articles/252>. (date of appeal: 03.01.2020) (ukr).
2. *Zakon Ukrainy pro osvitu [Law of Ukraine on education*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (date of appeal: 03.01.2020) (ukr).
3. Korchahina, L. M. (2008). *Navchannia vprodovzh zhyttia yak prioritetnyi napriamok modernizatsii upravlinnia osvitoiu v Ukraini [Lifelong learning as a priority area for modernization of education management in Ukraine]*, 326 – 331 (ukr).
4. Shapran, O. I. (2013). *Realizatsiia kompetentnisoho pidkhodu v systemi neperervnoi osvity [Implementation of the Competence Approach in the System of Lifelong Education]*, 319-324 (ukr).
5. Nesterenko, H. O., & Tyshkova, O. V. (2011). *Suchasni sotsialni merezhi iak instrument neformalnoi osvity [Modern Social Networks as a Tool of Non-Formal Education]*, 451-458 (ukr).
6. Kerres, M., Hölterhof, T., Rehm, M. (2017). Lebenslanges Lernen im Kontext sozialer Medien: Chancen für formelles und informelles Lernen. In: Münk D., Walter M. (eds). *Lebenslanges Lernen im sozialstrukturellen Wandel*, 25. Wiesbaden: Springer VS (ger).
7. Eraut, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in Continuing Education*, 26 (2), 247-273 (ger).
8. Deutsch Lehren Lernen. *Goethe Institute web-site*. Retrieved from <https://www.goethe.de/de/spr/unt/for/dll.html> (date of appeal: 03.01.2020) (ger).
9. Digitale Kinderuni. *Goethe Institute web-site*. Retrieved from <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/kin/kin/ueb.html> (date of appeal: 03.01.2020) (ger).
10. Deutsche Digitale JuniorUni. *Goethe Institute web-site*. Retrieved from <https://www.goethe.de/ins/ua/de/spr/eng/jun.html> (date of appeal: 03.01.2020) (ger).
11. Warum CLIL? *Goethe Institute web-site*. Retrieved from <https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/clg.html#:~:text=CLIL%20ist%20die%20Abk%C3%BCrzung%20von%20Content%20and%20Language%20Integrated%20Learning> (date of appeal: 03.01.2020) (ger).

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЭКСТРАПОЛЯЦИИ В СИСТЕМУ НЕФОРМАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ: ОПЫТ ГЕРМАНИИ

Д. В. Матнюк

В статье освещена актуальность исследования развития формального, неформального и информального образования, которые являются основными формами обучения в течение жизни. Обоснована необходимость внедрения неформального образования, что, на наш взгляд, является перспективным для совершенствования украинской системы образования в условиях расширения демократических основ общества и интеграции в европейское и мировое образовательное пространство. Определена цель статьи, которая заключается в выделении перспективных направлений экстраполяции в систему образования Украины на основе опыта Германии. Изучение, обобщение и систематизация аутентичных источников, авторами которых являются немецкие ученые, позволили выделить виды неформального образования, а именно «спонтанное», «реактивное» или «целенаправленное».

Осуществлен анализ опыта реализации идей неформального образования на примере немецкого культурного центра Гете-институт. В статье охарактеризованы особенности реализации проектов «Учимся обучать немецкому языку» (нем. «Deutsch Lehren Lernen»), «Детский цифровой университет» (нем. «Digitale Kinderuni»), «Немецкий цифровой подростковый университет» (нем. «Deutsche Digitale Junioruni»), «Предметно-языковое интегрированное обучение» (англ. «Content and Language Integrated Learning»).

В процессе исследования проекта «Учимся обучать немецкому языку» проведен анализ организации повышения квалификации учителей немецкого языка как иностранного, определены особенности программы курса, ее содержания, представлены возможности ее реализации в он-лайн, очном и «смешанном» (англ. «blended learning») форматах. Представлен опыт создания и функционирования проектов «Детский цифровой университет» и «Немецкий цифровой подростковый университет», проанализировано содержание их деятельности, инновационные формы и методы обучения.

На основе исследования выявлены перспективные направления экстраполяции с учетом возможностей украинской системы образования.

Ключевые слова: *формы образования, формальное образование, неформальное образование, информальное образование, образование в течение жизни, геймификация, дифференциация, предметно-языковое интегрированное обучение.*

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF EXTRAPOLATION TO THE INFORMAL EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE: EXPERIENCE OF GERMANY

D. V. Matiuk

The article highlights the relevance of the research of formal, non-formal and informal education development that are the main forms of lifelong learning. The necessity of non-formal education integration is substantiated, which, in our view, is perspective for the improvement of Ukrainian education system under the expansion of democratic bases of society and integration into European and world educational space. The purpose of the article is to identify the perspective extrapolation directions into the system of non-formal education in Ukraine based on the experience of Germany. Such types of non-formal learning as "spontaneous", "reactive" and "purposeful" have been outlined in the process of research, generalization and systematization of authentic resources written by German scientists.

The experience of the implementation of non-formal education ideas on the example of German Cultural Centre Goethe Institute has been analyzed. The article characterizes the peculiarities of the realization of such projects as "Learn to teach German" (German "Deutsch Lehren Lernen"), "Children's Digital University" (German "Digitale Kinderuni"), "German Teens' Digital University", (German "Deutsche Digitale Junioruni"), "Content and Language Integrated Learning".

The analysis of in-service training and further training for teachers of German as a foreign language in project "Learn to teach German" has been made; the peculiarities of the course curriculum and its contents have been identified; the opportunities for its realization in on-line, face-to-face or blended-learning forms have been presented. The experience of creating and functioning of projects "Children's Digital University" and "German Teens' Digital University" has been represented, the content of their work, innovation forms and methods of teaching have been analyzed.

On the basis of the research and taking into account the capacity of Ukrainian education system, the perspective directions of extrapolation have been outlined.

Key words: *Forms of education, formal education, non-formal education, informal education, lifelong learning, gamification, differentiation, Content and Language Integrated Learning.*

Матиук Дмитро Володимирович – асистент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури Вінницького державного педагогічного університету (м. Вінниця, Україна). E-mail: mdvdeutschlehrer@gmail.com

Матиук Дмитрий Владимирович – асистент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури Вінницького державного педагогічного університету (г. Вінниця, Україна). E-mail: mdvdeutschlehrer@gmail.com

Matiuk Dmytro Volodymyrovych – Assistant Professor, Department of German and Slavic Philology and Foreign Literature, Vinnytsia M. Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Vinnytsia, Ukraine). E-mail: mdvdeutschlehrer@gmail.com